

« Factum est autem, inquit, in una dierum, et ipse » ascendit in naviculam, et Discipuli ejus¹. » Et hic utique cum dicit: « Factum est in una dierum, » satis indicat non necesse esse ut hæc dies intelligatur, in qua hoc gestum est, vel illa quæ continuo sequitur. Nihil itaque habet repugnantiae cum cæteris duobus quod Matthæus de matre et fratribus Domini narrat, neque in verbis Domini, neque in ipso ordine rerum gestarum.

CAPUT XLI.

Sermo e navicula.

LXXX. SEQUITUR Matthæus: « In illo die exiens Jesus de domo, sedebat secus mare, et congregatæ sunt » ad eum turbæ multæ, ita ut in naviculam ascendens » sederet: et omnis turba stabat in littore; et locutus » est eis multa in parabolis, dicens: » Et cætera, usque ad illud ubi ait: « Ideo omnis scriba doctus in regno cœ- » lorum similis est homini patrifamilias, qui profert de » thesauro suo nova et vetera². » Post illud quod narratum est de matre et fratribus Domini, hoc continuo gestum esse, et eum ordinem Matthæum etiam in narrando tenuisse, ea res insinuat, quia cum illinc transiret, ita contexuit ut diceret: « In illo die exiens Jesus de domo, » sedebat secus mare, et congregatæ sunt ad eum turbæ » multæ. » Cum enim dicit: « In illo die, » (nisi forte dies, more Scripturarum, tempus significet,) satis indicat aut hoc consequenter gestum, aut non multa interponi potuisse; maxime quia et Marcus eum ordinem tenet³:

¹ Luc. viii, 19-22. — ² Matth. xiii, 1-52. — ³ Marc. xiv, 1-34.

Lucas autem post illud quod narrat de matre et fratribus Domini, in aliud transit, nec eo transitu connexionem aliquam facit, qua huic ordini repugnare videatur⁴. Omnium ergo horum quæ Matthæus Dominum locutum esse narravit, quæ cum illo dixerunt Marcus et Lucas, non habent repugnantiae quæstionem: quæ autem ipse solus dixit, multo magis sine controversia sunt: nec in ipso ordine, quamvis aliquanto diversum alius alium teneat, partim gestarum rerum, partim recordationis suæ, video quid vel cui quisque adversetur.

CAPUT XLII.

Jesus docens in patria sua.

LXXXIX. SEQUITUR ergo Matthæus: « Et factum est » cum consummasset Jesus parabolis istas, transiit inde: » et veniens in patriam suam, docebat eos in synagogis » eorum, » etc. usque ad illud ubi ait: « Et non fecit ibi » virtutes multas propter incredulitatem illorum². » A superiore sermone parabolarum sic transit, ut non ostendat consequentis ordinis necessitatem: præsertim quia Marcus ab istis parabolis, non in quod iste, sed in aliud tendens, in quod et Lucas, ita contexuit narrationem, ut credibilis ostendatur hoc esse potius consequenter gestum, quod ipsi duo continuerant adiungunt, de navi scilicet in qua dormiebat Jesus, et de illo miraculo expulso- rum dæmoniorum apud Gerasenos³, quæ duo Matthæus jam superius recolens interposuit⁴. Nunc ergo quæ in patria

¹ Luc. viii, 22. — ² Matth. xiii, 53-58. — ³ Marc. iv, 35, v, 17, et Luc. viii, 22-37. — ⁴ Matth. viii, 23-34.

sua Dominus dixerit vel ei dicta sint, videamus utrum cum aliis duobus Mareo et Luca concordent. Nam Joannes longe in **diversis** et dissimilibus narrationis suæ locis vel dicta esse **Domino** talia¹, vel eum dixisse commemorat, qualia hoc **loco** tres cæteri meminerunt.

XC. Et **Marcus** quidem eadem prope commemorat hic omnia quæ **Matthæus**, nisi quod Dominum fabrum et Mariæ filium **dicit** a civibus suis dictum², non, sicut **Matthæus**, fabri **filium**. Nec mirandum est, cum utrumque dici potuerit: **eo** enim et fabrum credebant, quo fabri filium. **Lucas** **autem** eandem rem gestam latius indicat, et plura ibi **commemorat**; nec longe post baptismum et tentationem **ejus** hoc inserit, sine dubio præoccupans quod multis rebus **interpositis** postea gestum est: unde quisque possit **advertere**, quod huic tam magnæ quæstioni, quam de **consensu** Evangelistarum enodandam Deo adjuvante suscepimus, plurimum necessarium est, non nescientes aliquid **eos** prætermisisse, aut nescientes quemadmodum se **ordo** rerum gestarum haberet, alium potius ordinem suæ **recordationis** tenuisse: quod hinc evidentissime **intelligi potest**, quia Lucas antequam aliquid narraret **Dominum** fecisse Capharnaum, præoccupavit hunc locum, quem **nunc** consideramus, ubi cives ejus et potentiam virtutis **in** eo stupebant, et ignobilitatem generis contemnebant. **Nam** hoc eum dicit eis dixisse: « Utique » dicetis mihi: **Medice**, cura te ipsum: quanta audivimus » facta in **Capharnaum**, fac et hic in patria tua: » cum secundum **ejusdem** ipsius Lucæ narrationem nihil adhuc legatur fecisse **Capharnaum**. Quod quia longum non est, et facillimum **est**, et pernecessarium, totum inserimus, unde ad hoc **narrandum** et quomodo venerit. Posteaquam baptizatum et **tentatum** Dominum indicavit, ita sequitur:

¹ Joan. vi, 42. — ² Marc. vi, 1-6.

« Et consummata omni tentatione, diabolus recessit ab illo » usque ad tempus. Et regressus est Jesus in virtute Spiritus » in Galilæam: et fama exiit per universam regionem de » illo. Et ipse docebat in synagogis eorum, et magnificaba- » tur ab omnibus. Et venit Nazareth ubi erat nutritus, et » intravit secundum consuetudinem suam die sabbati in » synagogam, et surrexit legere. Et traditus est illi liber » prophetæ Isaiæ. Et ut revolvit librum, invenit locum ubi » scriptum erat: Spiritus Domini super me, propter quod » unxit me, evangelizare pauperibus misit me¹, prædicare » captivis remissionem, et cæcis visum, dimittere con- » fractos » in remissionem, prædicare annum Domini acceptum et » diem retributionis. Et cum plicasset librum, reddidit mi- » nistro, et sedit. Et omnium in synagoga oculi erant inten- » dentes in eum. Cœpit autem dicere ad illos, Quia hodie » impleta est hæc scriptura in auribus vestris. Et omnes » testimonium illi dabant, et mirabantur in verbis gratiæ, » quæ procedebant de ore ipsius, et dicebant: Nonne » hic est filius Joseph? Et ait illis: Utique dicetis mihi » hanc similitudinem; Medice, cura te ipsum. Quanta au- » divimus facta in Capharnaum, fac et hic in patria tua², » et cætera, donec peragat totum ipsum narrationis suæ locum. Quid ergo evidentius, quam hoc eum scientem præoccupasse narrandum, cum utique jam magna ab illo in Capharnaum facta fuisse et ipse noverit, et ipse commemoret, quæ se nondum narrasse utique scit? Neque enim tantum ab ejus baptismo progressus est, ut oblitus putetur nondum se aliquid commemorasse de iis, quæ in Capharnaum gesta fuerant: modo enim cœpit post baptismum aliquid narrare de Domino.

¹ Isai. lxi, 1. — ² Luc. iv, 13-23.

CAPUT XLIII.

Herodis verba de Christo.

XCI. SEQUITUR Matthæus : « In illo tempore audivit » Herodes tetrarcha famam Jesu, et ait pueris suis : Hic » est Joannes Baptista ; ipse surrexit a mortuis, et ideo » virtutes operantur in eo¹. » Marcus hoc idem et eodem modo dicit, sed non eodem ordine². Nam posteaquam Discipulos Dominus misit, dicens eis ne quid in via ferrent, nisi virgam tantum, terminato eo sermone, quantum ab illo commemoratum est, etiam hoc subjecit, nulla tamen facta necessitate, qua hoc etiam consequenter gestum esse intelligere cogeremur : sicut nec Matthæus ; « In » illo enim tempore » dixit, non, In illo die, vel hora : nisi quod Marcus non quod Herodes dixerit, sed, « Dicebant, inquit, quia Joannes Baptista surrexit a mortuis : » Matthæus vero de ipso Herode, « Ait, inquit, » pueris suis. » Lucas enim eum narrandi ordinem, quem Marcus, tenens, nec ipse sane etiam rerum gestarum eundem ordinem fuisse credi cogens, ita hoc idem commemorat : « Audivit autem, inquit, Herodes tetrarcha » omnia quæ fiebant ab eo, et hæsitabat, eo quod dicebatur » retur a quibusdam quia Joannes surrexit a mortuis ; a » quibusdam vero, quia Elias apparuit ; ab aliis autem, » quia propheta unus de antiquis surrexit. Et ait Herodes : Joannem ego decollavi ; quis est autem iste, » de quo ego audio talia ? Et quærebat videre eum³. » In his verbis Lucas quoque Marco attestatur, ad hoc dunta-

¹ Matth. xiv, 1, 2. — ² Macc. vi, 14. — ³ Luc. ix, 7-9.

xat quod alii dixerint, non Herodes, Joannem a mortuis surrexisse. Sed quia hæsitantem commemoravit Herodem, verbaque ejus ita postea posuit dicentis : « Joannem ego » decollavi, quis est autem iste, de quo audio ego talia ? » intelligendum est aut eum post hanc hæsitationem confirmasse in animo suo quod ab aliis dicebatur, cum ait pueris suis, sicut Matthæus narrat : « Et ait pueris suis : » Hic est Joannes Baptista ; ipse surrexit a mortuis, et » ideo virtutes operantur in eo : » aut ita pronuntianda sunt hæc verba, ut hæsitantem adhuc indicent. Si enim diceret : Numquidnam hic est, aut, Numquid forte hic est Joannes Baptista ? non opus esset admonere aliquid de pronuntiatione, qua dubitans atque hæsitans intelligatur. Nunc quia illa verba desunt, utroque modo pronuntiaripotest ; ut aut confirmatum eum ex aliorum verbis, credentem dixisse accipiamus ; aut adhuc, sicut Lucas commemorat, hæsitantem : præsertim quia et Marcus, qui superius dixerat, ab aliis fuisse dictum, quod Joannes a mortuis resurrexit, in extremo tamen ipsum Herodem dixisse non tacet, « Quem ego decollavi Joannem, hic » a mortuis resurrexit. » Quæ item verba duobus modis pronuntiaripotest, ut aut confirmantis, aut dubitantis intelligantur. Cum autem Lucas posteaquam hoc commemoravit, in aliud transeat ; duo isti, Matthæus et Marcus ex hac occasione narrant quemadmodum sit ab Herode Joannes occisus.

CAPUT XLIV.

Joannes quando missus in carcerem.

XCII. SEQUITUR ergo Matthæus, et dicit: « Herodes » enim tenuit **Joannem**, et alligavit eum, et posuit in » carcerem propter Herodiam uxorem fratris sui, etc. usque ad eum **locum** ubi ait, « Et accedentes discipuli » ejus, tulerunt **corpus**, et sepelierunt illud; et venientes » nuntiaverunt **Jesu**¹. » Marcus hoc similiter narrat²: Lucas autem non eodem ordine id recordatur, sed circa ipsum **baptismum**, quo Dominus baptizatus est. Unde hoc præoccupasse intelligitur et ipse ex occasione, ut ibi narraret, quod **multo** post factum est. Cum enim commemorasset **Joannis** verba de Domino, quod ventilabrum in manu ejus, **et** mundabit aream suam, frumenta recondet in **horreum** suum, paleas autem comburet igni inextinguibili: **continuo** subjecit, quod non continuo factum esse **Joannes** evangelista apertissime exponit, cum commemorat, **posteaquam** baptizatus esset Jesus, isse illum in **Galilæam**, quando fecit de aqua vinum; et inde post paucorum **dierum** in Capharnaum habitationem, rediisse ad **Judæam** terram, et ibi baptizasse multos circa **Jordanem**, **antequam** missus esset Joannes in carcerem³. Quis autem non **putet**, qui minus in his litteris eruditus est, tanquam **post** illa verba de ventilabro et de area mundata, continuo **sit** a Joanne offensus Herodes, et eum in carcerem miserit? Non autem hoc ordine ista narrata quo

¹ Matth. xiv, 3-12. — ² Marc. vi, 17-29. — ³ Joan. ii, 12, et iii, 22-24.

gesta sunt, et alibi jam probavimus, et hoc ipso loco non quilibet alius, sed idem Lucas hoc probat¹. Si enim post verba illa continuo Joannes in carcerem missus est, quomodo post ipsam commemorationem Joannis in carcerem missi baptizatus est Jesus, secundum ipsius Lucae narrationem? Proinde manifestum est, ex occasione recordatum præoccupasse, et ante multa quæ priusquam Joanni hoc fieret, gesta narraturus erat, hoc præoccupatum in sua narratione præmisisse. Sed nec illi duo Matthæus et Marcus eo rerum ordine de Joanne in carcerem misso in sua narratione posuerunt, quo factum apparet etiam in eorum scriptis: nam et ipsi dixerunt, tradito Joanne, Dominum isse in **Galilæam**², et post multa, quæ fecit in Galilæa, veniunt ad Herodis admonitionem vel hæitationem, quod Joannes, quem decollavit, a mortuis surrexit³, et ex hac occasione narrant omnia, quæ de Joanne contigerunt incluso et occiso.

CAPUT XLV.

Ad miraculum de quinque panibus, e quo ordine venerint Evangelistæ.

XCIII. SEQUITUR ergo Matthæus, cum dixisset nuntiatum esse Christo, quod Joannes occisus sit, et ita narrationem contexit: « Quod cum audisset, inquit, Jesus, secessit » inde in navicula in locum desertum seorsum. Et cum au- » dissent turbæ, secutæ sunt eum pedestres de civitatibus. » Et exiens vidit turbam multam, et misertus est eis, et

¹ Luc. iii, 19 et 21. — ² Matth. iv, 12, et Marc. i, 14. — ³ Id. xiv, 1, 2, et Marc. vi, 14-16.

» curavit languidos eorum¹. » Hoc continuo post Joannis passionem factum esse commemorat. Unde post hæc, facta sunt quæ illa primo narrata sunt, quibus motus Herodes dixit : « Joannem ego decollavi. » Illa enim posteriora debent intelligi, quæ ad Herodem pertulit fama, ut moveretur, et hæsitaret quisnam iste esse posset, de quo audiret talia, cum Joannem ipse occidisset. Marcus autem posteaquam passionem Joannis narravit, commemorat discipulos missos rediisse ad Jesum, et renuntiasse illi omnia, quæ egerant, et docuerant; et Dominum eis, (quod ipse solus commemorat,) dixisse ut requiescerent pusillum in deserto, et ascendisse cum eis in navem, et isse : et turbas hoc videntes prævenisse eos illuc; quarum misertum Dominum docuisse multa, et hora jam progrediente factum esse, ut de quinque panibus et duobus piscibus omnes qui aderant pascerentur². Quod miraculum omnes quatuor Evangelistæ commemoraverunt. Lucas etiam qui jam longe supra de Joannis passione narraverat³, ex occasione qua diximus, nunc posteaquam commemoravit illam Herodis hæsitacionem de Domino quisnam esset, hoc continuo subjungit quod Marcus, id est, rediisse ad illum Apostolos, et narrasse illi quæcumque fecerant, et assumptis eis secessisse in locum desertum, atque eo secutas turbas, et locutum esse de regno Dei, et eos qui cura indigebant sanasse : atque inde etiam ipse die declinante commemorat miraculum de quinque panibus factum⁴.

XCIV. At vero Joannes, qui multum ab eis tribus Evangelistis eo distat, quia magis in sermonibus quos Dominus habuit immoratur, quam in factis quæ mirabiliter fecit, posteaquam commemoravit eum relicta Judæa abiisse iterum in Galilæam, quod tunc intelligitur factum,

¹ Matth. xiv, 13, 14. — ² Marc. vi, 30-44 — ³ Luc. iii, 20. — ⁴ Id. ix, 10-17.

cum et alii Evangelistæ dicunt eum Joanne tradito isse in Galilæam; posteaquam ergo id commemoravit Joannes, in transitu ejus per Samariam multa quæ locutus est ex occasione illius Samaritanæ, quam invenit ad puteum, contexit narrationi suæ : et post duos dies dicit eum inde exisse in Galilæam, deinde venisse in Cana Galilææ, ubi fecerat de aqua vinum, et sanasse filium reguli cujusdam¹. Alia vero, quæ illum in Galilæa fecisse atque dixisse alii dixerunt, Joannes tacet : sed sane quod illi tacuerunt, dicit ascendisse eum in die festo Jerosolymis, et fecisse ibi miraculum illud de homine, qui triginta octo annos habebat in infirmitate, nec habebat hominem a quo in piscinam deponeretur, in qua variis valetudinibus affecti sanabantur; et ex hac occasione multa eum locutum fuisse commemorat. Post hæc eum dicit abiisse trans mare Galilææ, quod est Tiberiadis, secutam multitudinem magnam : deinde abiisse in montem, et ibi sedisse cum Discipulis suis, proximo Pascha die festo Judæorum : tum levatis oculis et visa multitudine maxima, pavisse eam de quinque panibus et duobus piscibus²; quod et cæteri Evangelistæ dicunt. Ac per hoc prætermisisse illum per quæ illi narrando ad hujus miraculi commemorationem venerunt, certum est : verumtamen tanquam ex alia narrationis via, cum et illi tacuissent quæ iste dixisset, ad hoc miraculum de quinque panibus occurrerunt sibi et illi tres qui pene pariter ambulabant, et iste qui sermonum Domini alta consectans, per alia quæ illi tacuerunt circumvolavit quodam modo, et eis ad miraculum de quinque panibus pariter commemorandum, non multo post ab eis rursus in altiora revoluturus occurrit.

¹ Joan. iv, 3-5 et 43-54. — ² Id. v, et vi, 13.

CAPUT XLVI.

In eodem miraculo consensus quatuor Evangelistarum.

XCV. SEQUITUR ergo Matthæus, et ad ipsum de quinque panibus factum narrationem suam ex ordine ita perducit : « Vespere autem facto accesserunt ad eum Discipuli ejus dicentes : Desertus est locus, et hora jam præteriit; dimitte turbas, ut euntes in castella emant sibi escas. Jesus autem dixit eis : Non habent necesse ire; date illis vos manducare, » etc. usque ad illud ubi ait, « Manducantium autem fuit numerus quinque millia virorum, exceptis mulieribus et parvulis¹. » Hoc ergo miraculum quod omnes quatuor Evangelistæ commemorant², et putantur inter se aliquid discrepare, considerandum atque tractandum est, ut ex hoc etiam ad cætera similia regulæ locutionum discantur, quibus tam diversis eadem tamen sententia retinetur, et eadem rerum veritas custoditur. Et inchoanda quidem est consideratio, non a Matthæo secundum ordinem Evangelistarum, sed a Joanne potius, a quo ita expressa est ista narratio, ut etiam nomina Discipulorum diceret, cum quibus de hac re locutus est Dominus. Ita enim dicit : « Cum sublevasset ergo oculos Jesus, et vidisset quia multitudo maxima venit ad eum, dicit ad Philippum : Unde ememus panes ut manducent hi? Hoc autem dicebat tentans eum; ipse enim sciebat quid esset factururus. Respondit ei Philip-

¹ Matth. xiv, 15-21. — ² Marc. vi, 34-44, et Luc. ix, 12-17.

» pus : Ducentorum denariorum panes non sufficiunt eis, » ut unusquisque modicum quid accipiat. Dicit ei unus » ex Discipulis ejus, Andreas frater Simonis Petri : Est » puer unus hic, qui habet quinque panes hordeaceos et » duos pisces; sed hæc quid sunt inter tantos? Dixit ergo » Jesus : Facite homines discumbere. Erat autem fœnum » multum in loco : discubuerunt ergo viri numero quasi » quinque millia. Accepit ergo panes Jesus, et cum gratias » egisset, distribuit discumbentibus : similiter et ex piscibus quantum volebant. Ut autem impleti sunt, dixit Discipulis suis : Colligite quæ superaverunt fragmenta, ne pereant. Collegerunt ergo, et impleverunt duodecim cophinos fragmentorum ex quinque panibus hordeaceis quæ superfuerunt his, qui manducaverant¹. »

XCVI. Non hic quæritur quod iste dixit, cujusmodi essent panes; hordeaceos enim fuisse non tacuit, quod cæteri tacuerunt : neque hoc quæritur, quod iste non dixit, fuisse ibi etiam præter quinque millia virorum, mulieres et parvulos, quod dicit Matthæus. Et omnino jam certum esse debet, et regulariter teneri in talibus quæstionibus, neminem moveri oportere, cum ab alio dicitur, quod ab alio prætermittitur. Sed quæritur quomodo ea quæ dixerunt, vera sint omnia, ne narrationem alterius narrans aliud alter excludat. Si enim Dominus, secundum narrationem Joannis, prospectis turbis quæsit a Philippo tentans eum, unde illis escæ dari possent; potest movere quomodo sit verum, quod alii narraverunt, prius dixisse Domino Discipulos, ut dimitteret turbas, quo possent sibi alimenta emere de proximis locis : quibus ille respondit secundum Matthæum : « Non habent necesse ire; date eis vos manducare. » Cui etiam Marcus Lucasque consentiunt, tantum hoc prætermittentes

¹ Joan. vi, 5-13.

quod ait : « Non habent necesse ire. » Intelligitur ergo post hæc verba Dominum inspexisse multitudinem, et dixisse Philippo quod Joannes commemorat, isti autem prætermiserunt. Deinde quod Philippus apud Joannem respondit, hoc Marcus a Discipulis responsum esse commemorat, volens intelligi hoc ex ore cæterorum Philippum respondisse : quanquam et pluralem numerum pro singulari usitatissime ponere potuerunt. Quod ergo ait Philippus : « Ducentorum denariorum panes non sufficiunt eis, ut unusquisque modicum quid accipiat, » hoc est dicere, quod ait Marcus : « Euntes ememus ducentis denariis panes, et dabimus eis manducare. Quod autem commemorat idem Marcus dixisse Dominum : « Quot panes habetis ? » prætermiserunt cæteri. Quod autem Andreas apud Joannem de quinque panibus et duobus piscibus suggestit, hoc cæteri pluralem numerum pro singulari ponentes, ex Discipulorum persona retulerunt. Et Lucas quidem responsionem Philippi et responsionem Andreæ in unam sententiam constrinxit : quod enim ait : « Non sunt nobis plus quam quinque panes et duos pisces, » Andreæ retulit responsionem : quod vero adjunxit : « Nisi forte nos eamus, et emamus in omnem hanc turbam escas, » videtur ad responsionem Philippi pertinere ; nisi quod de ducentis denariis tacuit : quanquam et in ipsius Andreæ sententia potest hoc intelligi. Cum enim dixisset : « Est puer unus hic, qui habet quinque panes hordeaceos, et duos pisces : » adjunxit etiam ipse : « Sed hæc quid sunt inter tantos ? » hoc est dicere : « Nisi forte nos eamus, et emamus in omnem hanc turbam escas. »

XCVII. Ex qua universa varietate verborum, rerum autem sententiarumque concordia, satis apparet, salubriter nos doceri, nihil quærendum in verbis nisi loquen-

tium voluntatem : cui demonstrandæ invigilare debent omnes veridici narratores, cum de homine, vel de Angelo, vel de Deo aliquid narrant ; horum enim voluntas verbis promi potest, ne de ipsa inter se aliquid discrepent.

XCVIII. Sane prætermittere non oportet hoc loco intentum et ad cætera, quæ talia forte occurrerint, facere lectorem, quia Lucas dixit quinquagenos jussos esse discumbere, Marcus vero et quinquagenos et centenos. Quod hic ideo non movet, quia unus partem dixit, alter totum : qui enim etiam de centenis retulit, hoc retulit quod ille prætermisit : itaque nihil contrarium est. Verumtamen si alius de quinquagenis tantum commemoraret, alius tantum de centenis, valde videretur esse contrarium ; nec facile dignosceretur utrumque dictum esse, unum autem ab altero, alterum ab altero esse commemoratum : et tamen attentius consideratum inveniri debuisse quis non fateatur ? Hoc ideo dixi, quia existunt sæpe aliqua ejusmodi, quæ parum intendentibus et temere judicantibus contraria videantur, et non sint.

CAPUT XLVII.

Jesus ambulans super aquas.

XCIX. SEQUITUR Matthæus et dicit : « Et dimissa turba » ascendit in montem solus orare. Vespere autem facto, » solus erat ibi : navicula autem in medio mari jactabatur fluctibus ; erat enim contrarius ventus. Quarta autem vigilia noctis venit ad eos ambulans supra mare. » Et videntes eum supra mare ambulantem turbati sunt,

» dicentes : Quia phantasma est, » etc. usque ad illud ubi ait : « Venerunt et adoraverunt eum dicentes : Vere » Filius Dei es¹. » Marcus quoque hoc idem post narratum de quinque panibus miraculum ita sequitur : « Et » cum sero esset, erat navis in medio mari, et ipse solus » in terra. Et videns eos laborantes in remigando, erat » enim ventus contrarius eis², » etc. similiter, nisi quod de Petro super aquas ambulante nihil dixit. Hoc autem ne moveat præcavendum est, quod Marcus dixit de Domino, cum ambularet super aquas, et volebat præterire eos. Quomodo enim hoc intelligere potuerunt, nisi quia in diversum ibat, eos volens tanquam alienos præterire, a quibus ita non agnoscebatur, ut phantasma putaretur? Quod ad mysticam significationem referri, quis usque adeo tardus est, ut nolit advertere? Sed tamen turbatis et exclamantibus subvenit, dicens : « Confidite, ego sum ; » nolite timere. » Quomodo ergo eos volebat præterire, quos paventes ita confirmat, nisi quia illa voluntas prætereundi ad eliciendum illum clamorem valebat, cui subveniri oportebat?

C. Joannes etiam adhuc cum istis aliquantum immoratur. Nam post narratum de quinque panibus miraculum, ipse quoque hoc de laborante navicula, et de ambulatione Domini super aquas non tacet, ita contextens. « Jesus ergo cum cognovisset quia venturi essent, ut ra- » perent eum, et facerent eum regem, fugit iterum in » montem ipse solus. Ut autem sero factum est, descen- » derunt Discipuli ejus ad mare : et cum ascendissent na- » vem, venerunt trans mare in Capharnaum. Et tenebræ » jam factæ erant, et non venerat ad eos Jesus. Mare au- » tem vento magno flante exurgebat³, » etc. Nihil hic contrarium videri potest, nisi quod Matthæus dimissis

¹ Matth. xiv, 23-33. — ² Marc. vi, 47-54. — ³ Joan. vi, 15-21.

turbis eum dicit ascendisse in montem, ut illic solus oraret : Joannes autem, in monte fuisse, cum eisdem turbis quas de quinque panibus pavit. Sed cum et ipse Joannes dicat post illud miraculum fugisse eum in montem, ne a turbis teneretur, quæ eum volebant regem facere ; utique manifestum est, quod de monte in planiora descenderant, quando illi panes turbis ministrati sunt. Et ideo non est contrarium quod ascendit rursus in montem, sicut et Matthæus et Joannes dicunt : nisi quod Matthæus dicit : « Ascendit ; » Joannes autem, « Fugit, » quod esset contrarium, si fugiens non ascenderet. Nec illud repugnat quod Matthæus dixit : « Ascendit in montem solus orare : » Joannes autem, « Cum cognovisset, inquit, quia venturi » essent ut facerent eum regem, fugit iterum in montem » ipse solus. » Neque enim causæ orandi contraria est causa fugiendi : quandoquidem et hinc Dominus, transfigurans in se corpus humilitatis nostræ, ut conforme faceret corpori gloriæ suæ¹, id quoque docebat, hanc esse nobis magnam causam orandi, quando est causa fugiendi. Nec illud adversum est, quod Matthæus prius eum dixit jussisse Discipulos ascendere in naviculam, et præcedere eum trans fretum, donec dimitteret turbas, ac deinde dimissis turbis ascendisse in montem solum orare ; Joannes vero prius eum fugisse commemorat solum in montem, ac deinde, « Ut autem sero factum est, inquit, descen- » derunt Discipuli ejus ad mare, et cum ascendissent na- » vem, » etc. Quis enim non videat hoc recapitulando Joannem postea dixisse factum a Discipulis, quod jam Jesus jusserat antequam fugisset in montem ; sicut solet in sermone ad aliquid prætermissum rediri quodam modo? Sed quia ipse reditus, maxime in brevitate ac puncto temporis factus, non commemoratur ; putant plerumque qui

¹ Philip. iii, 21.

audiunt, hoc etiam postea factum esse quod postea dicitur. Sic etiam quos dixerat ascendisse navem, et venisse trans mare in Capharnaum, dicit ad eos in mari laborantes venisse Dominum ambulans super aquas : quod utique prius in ipsa navigatione factum est, qua veniebant Capharnaum.

CI. Lucas autem post narratum de quinque panibus miraculum pergit in aliud, et ab ordine isto digreditur. Neque enim aliquid de navicula illa commemorat, et de via Domini super aquas : sed cum dixisset : « Et manducaverunt omnes, et saturati sunt, et sublatum est quod superfuit illis fragmentorum cophini duodecim : » deinde subjunxit : « Et factum est, cum solus esset orans, erant cum illo et Discipuli, et interrogavit illos dicens : Quem me dicunt esse turbæ¹? jam deinceps aliud narrans, non quod illi tres, qui Dominum ambulans super aquas venisse ad navigantes Discipulos retulerunt. Nec ideo putari debet in illo monte, quo eum dixit Matthæus ascendisse, ut solus oraret, dixisse Discipulis : « Quem me dicunt esse turbæ? » (Lucas enim videtur in hoc congruere Matthæo, quia dixit : « Cum solus esset orans ; » cum ille dixisset « Ascendit in montem solus orare : ») sed omnino alibi, cum solus oraret, et essent cum illo Discipuli, hoc interrogavit. Solum quippe Lucas fuisse dixit, non sine Discipulis, sicut Matthæus et Joannes, quando ab illo discesserunt, ut præcederent eum trans mare. Iste namque apertissime adjunxit : « Erant cum illo et Discipuli. » Proinde solum dixit, sine turbis, quæ cum illo non habitabant.

¹ Luc. ix, 17, 18.

CAPUT XLVIII.

De iis quæ post transfretationem gesta narrantur.

CII. SEQUITUR Matthæus, dicens : « Et cum transfretassent, venerunt in terram Genesar. Et cum cognovissent eum viri loci illius, miserunt in universam regionem illam, et obtulerunt ei omnes male habentes : et rogabant eum, ut vel fimbriam vestimenti ejus tangerent : et quicumque tetigerunt, salvi facti sunt. Tunc accesserunt ad eum ab Jerosolymis Scribæ et Pharisæi dicentes : Quare Discipuli tui transgrediuntur traditionem seniorum? Non enim lavant manus suas, cum panem manducant, » etc. usque ad illud ubi ait : « Non lotis autem manibus manducare, non coinquinat hominem¹. » Hæc et Marcus commemorat sine aliqua repugnantia quæstione² : quidquid enim diverso modo ab alio dicitur, ab eadem sententia non recedit. Joannes autem ab navicula, ad quam Dominus super mare ambulans venit, posteaquam exierunt in terram, more suo in sermonem Domini intentus, eum ex occasione panis multa præcipueque divina locutum esse commemorat ; postque ipsum sermonem rursus in aliud atque aliud ejus narratio sublimer fertur³. Nec tamen in eo quod ab istis digreditur, aliquid ordini istorum, illius in alia transitus adversatur. Quid enim prohibet intelligere et illos esse sanatos a Domino, de quibus narrant Matthæus et Marcus ; et illis qui eum secuti sunt trans mare, hæc eum locutum

¹ Matth. xiv, 34-36, et xv, 1, 2 et 20. — ² Marc. vii, 1-23. — ³ Joan. vi, 22-72.